

P
R
O
S
T
O
R

Brigitte Riebe

Sestry z Berlína

Kniha první / Nové začátky

Přeložila Magdalena Štulcová

**P R
O S T
O R**

Brigitte Riebe

**P R
O S T
O R**

Edice **Přítelkyně**

Brigitte Riebe

Sestry z Berlína

Kniha první / Nové začátky

Přeložila Magdalena Štulcová

Praha, 2024

**P R
O S T
O R**

Originally published under the title
JAHRE DES AUFBAUS
Copyright © 2018 by Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg

Czech edition © PROSTOR 2024
Translation © Magdalena Štulcová 2024

ISBN 978-80-7260-602-3

Reinhardovi - s díky za všechno

Drž se rozumu a věř na zázraky
— Mascha Kaléko

Prolog

Berlín, červen 1932

Nikdy neviděla nic krásnějšího!

Rike v okouzlení chytila otce za ruku. Na okamžik se za to zastyděla, je přece jeho velká holka, už dávno není mrně jako její mladší sourozenci. Dvojčata už se ale hezkou chvilí honí po pohyblivých schodech, které úplně samy jezdí nahoru a dolů. Oskar jako vždycky vpředu, Silvie za ním. Když ho maminka napomene, ani ho nenapadne poslechnout. Proč taky? Vždyť je korunní princ rodiny! Jednou bude přirozeně tatínkovým nástupcem. Proto si Oskar už teď dovoluje víc než obě jeho sestry dohromady. Dokonce už v autě ztropil povyk, když tatínek požadoval, aby si cestou na Kurfürstendamm všichni zavázali oči černou páskou – aby bylo překvapení co největší.

Teď stojí Rike ve foyeru, zaklání hlavu a dívá se vzhůru. Obchodní dům Thalheim & Weisgerber skoro nepoznává, tolik se to tu změnilo. Odtud z přízemí jí nová budova připadá mnohem vzdušnější a taky větší, přestože má stejně jako dřív tři poschodí.

A tahle nová velikánská skleněná střecha! Jako by ji tu zdravilo celé modrobílé letní nebe!

A světla – tak jasná, že ji to až oslepuje.

Všude tolik barev.

V přízemí stojí mramorová kašna, z níž hned vedle Rike vystřikuje do výšky barevně nasvícený vodotrysk.

Nové pohyblivé schody tiše kloužou nahoru a dolů

a nahrazují vyčerpávající stoupání po kamenném schodišti.

Prostorné zkušební kabiny schované za bílými závěsy.

Z ventilačního zařízení sem v pravidelných intervalech proudí decentní vůně.

Všechno tu svádí k nakupování – ovšem jen ty, kdo si to mohou dovolit.

Všude stojany a na nich šaty, kabáty, kalhoty, blůzky, bundy, za nimi bezpočet polic a před nimi lákavé prodejní pulty, na nichž se vrší hromady naskládaných košil, punčoch, rukavic a pásků, prostě všechno, co moderní dáma a moderní pán potřebují k životu. Mezi tím vším elegantně nastrojené figuríny, jako živé, jako by se právě chtěly rozběhnout nebo se dát do hovoru. Rike se letmo, jak prochází kolem, dotýká jemných látek a rozpoznává plátno, vlnu a hedvábí. Miluje všechno, co je utkané, upletené nebo upředené – stříhy a velikosti šatů, tvary límců a různé tvary rukávů ji přitahují mnohem víc než evropská pohoří nebo nekonečné sloupce anglických slovíček, jež do ní už druhým rokem hustí na gymnázium v berlínském Westendu. Naproti tomu matematika a vůbec všechno, co má co do činění s čísly, to jí jde, přestože tu a tam nad tím někdo kroutí hlavou, je přece holka.

„Jako v pohádce,“ vydechne a zaníceným pohledem klouže z jednoho vystaveného pokladu na druhý, zatímco třináctičlenná skupina vyjíždí nahoru do prvního patra. „A ty jsi tady, tati, hlavní kouzelník!“

„Líbí se ti to?“ slyší otce.

Rike nadšeně přikyvuje, jenže v tom okamžiku si uvědomí, že ta otázka nebyla určena jí. Tatínek se úzkostlivě ptal maminky, její překrásné černovlasé maminky

s temně modrýma očima, pro niž je nová móda se zvýrazněnou partií ramen, sukněmi do půli lýtek a s páskem zdůrazňujícím štíhlý pas jako dělaná. Alma Thalheimová si dnes oblékla modré hedvábné šaty s krémově bílými puntíky a barevně sladěné bolerko, vypadá v tom úplně jako královna. Ona si ale může vzít na sebe klidně i obyčejnou sukni a svetr, nemusí se o nic snažit, a ostatní ženy stejně blednou závistí.

Rike má maminku tak moc ráda, až to někdy bolí. Od narození dvojčat už ji nemá jenom pro sebe; do té doby, než jí tenkrát narostlo břicho, že se až se bála, aby jí neprasklo, byly s maminkou jedno tělo, jedna duše, nic je nemohlo rozdělit.

Máma-Rike.

Rike-máma.

Jenomže když dobré tři roky po ní přišli na svět ti dva uřvanci, bylo rázem po idyle. Teď je maminka pořád unavená a vypadá utrápeně, musí často odpočívat a na svou nejstarší dceru má sotva čas. Rike ze začátku hodně plakala, ale pak se jednoho dne rozhodla, že když už se to beztak nedá změnit, vytěží ze situace co nejvíc. Postupně se naučila být navenek statečná, ale dělit se o maminku s dvojčaty pro ni stejně není snadné.

„Fritzi, to myslíte opravdu vážně?“ slyší shora mamčin zastřený hlas – zní spíš rozhořčeně než radostně, když si v prvním poschodí prohlíží vystavené zboží. „Celá tahleta hříšně drahá okázalost? Zrovna teď, když tolik lidí pořád ještě nemá práci.“

„V tom musím dát své chytré a šarmantní švagrové za pravdu,“ vmísil se do hovoru strýc Carl a jeho hlas dnes nezní zdaleka tak uvolněně jako jindy. „Měli byste být opatrnější, Fritzi. Nacionální socialisté nemají rádi

chrámy konzumu, které ohrožují árijské maloobchodníky. Nota bene když jsou z poloviny v židovských rukách. Mohlo by to mít nanejvýš nepříjemné důsledky. A věř mi, že bohužel velmi dobře vím, o čem mluvím.“

Tatínkův mladší bratr se tentokrát jen výjimečně odhodlal přijít do jeho obchodního domu. Móda se mu protiví stejnou měrou jako davy lidí. Dnes s sebou ale vzal dokonce i svou ženu Lydii a syny Gregora a Paula.

Carl má pískově světlé vlasy, jako vždycky rozčuchané, jako by ho nebavilo česat se. Seriózního pana prokurátora si člověk asi představuje jinak. Kromě toho hodně kouří, a ještě ke všemu má prý slabost pro noční život, Rike ale přesně neví, co to přesně znamená.

Dokonce i babička Frida, třebaže vždycky považuje za dobré všechno, co si vymyslí její starší syn, se tváří zamysleně. Nejistotu a velká finanční rizika nesnáší ještě víc než hádky mezi syny. Celá rodina velmi dobře ví, jak silně stále ještě truchlí pro svého manžela. Wilhelm Albert Thalheim svým velkolepým obchodem s knoflíky a galanterií blízko Postupimského náměstí položil základ rodinného blahobytu a rodina mu vděčí za společenský vzestup, ale bohužel zemřel krátce před narozením dvojčat.

„Markus je pokřtěný,“ odpověděl pevným hlasem tatínek a zčervenal, což je neklamným znamením, že se co nevidět rozčílí. Sněhobílá košile s modrou kravatou jako by ho najednou škrtila, nervózně si popotahuje límec. „A tím je z něj stejný protestant, jako jsem já a ty. Je to ideální chvíle, Carle! Lidé začínají mít konečně zase odvalu něco dělat a u nás to není jinak. Kromě toho se nacisti nemůžou udržet natrvalo. A jestli zase začneš se všemi těmi svými zemskými sněmy, v nichž už tak jako

tak sedí – pro mě platí pouze a jedině nadcházející volby do říšského sněmu. A tam grandiózně propadnou!“

„A když ne?“ ptá se maminka. Nedívá se přitom na tatínka, ale na jeho společníka, jemuž děti říkají „strýček“, třebaže skutečný strýček není. Markus Weisgerber až do této chvíle nic neříkal, celou dobu se jen sám pro sebe výmluvně usmíval. Maminka jeho úsměv neopětuje. „Nebylo by moudřejší nejprve počkat, jak se politická situace vyvine, než se odvážíte riskovat tak obrovské investice?“ Štíhlou rukou s prstenem ve tvaru hada na malíčku, který nikdy nesundává, mávne vzduchem, načež ji spustí zpátky na ploché břicho.

Markus Weisgerber na ni upře pohled a na okamžik jako by vzduch mezi nimi hořel. Od nějaké doby reaguje maminka skoro vždycky vypjatě, jakmile se Markus ocitne v její blízkosti. Dřív se spolu často a hodně smáli, ale když se potkají teď, jako by mělo co nevidět dojít k výbuchu.

„Ať tak, nebo tak, teď máte dluhy, že je do nejdelší smrti nesplatíte. Protože jste ještě ani zdaleka nevyrovnali svoje dřívější závazky, jak si může spočítat každý, kdo umí násobilku.“ Teta Lydia zalapá po vzduchu, až jí blankytně modrý klobouk se staromódní mašlí poskakuje nahoru a dolů. „Vždycky jen stoupat, výš a výš – to jo, to na vás hazardéry sedí! Já bych to tedy nenazývala odvahou, nýbrž bezmeznou nezodpovědností. Poněvadž všechno tohle tady,“ opíše svou baculatou paží obalenou pastelovým tvídem veliký kruh, „to se za jeden jediný život nemůže vydělat zpátky, ani kdyby to do všech pokladen cinkalo od rána do večera. A bohatě se oženit, to se, drahý Fritzi, pravděpodobně ani tobě víckrát než jednou nepodaří!“

„Jestli se vám ten riskantní podnik vymkne z rukou, tak můj velkorysý otec rázem přijde o svou krásnou tovarnu na boty,“ zasměje se krátce maminka, zní to ale hořce. „Protože vy jste ho určitě nakonec pumppli, určitě s vámi zašel do banky, nebo snad ne?“

Rike nesnáší, když spolu dospělí takhle mluví, cynicky, bezcitně. Okamžitě toho nechte, zakřičela by nejradši, jenom si ubližujete. Kdo by ale dal na ani ne dvánáctiletou holku?

„Tvůj vážený otec, drahá Almo, to dostane zpátky do posledního feniku,“ ujistí ji Markus. Ve světle šedém flanelovém obleku a anglické proužkované košili působí svěže a plný života. Tatínek v přísném antracitovém obleku vypadá starší, zato ale serióznější. „A víc než to, protože se mu všechno pochopitelně vrátí i s obvyklým úrokem. A mimochodem, nabídka, že nás na nějaký čas finančně podpoří, přišla od něj. A nikdo přece neví líp než ty, jaký je to mazaný obchodník. Takže si, prosím, nedělej starosti!“

„A pročpak tu tedy dnes není?“ ptá se jízlivě maminka. „Kdyby kvůli ničemu jinému, jistě by aspoň ze slušnosti přišel, ne?“

„Protože pro něj a pro pana ředitele Hallweina a jeho kolegy z představenstva Comerzbank jsme uspořádali speciální prohlídku nového domu už včera večer,“ vysvětluje tatínek. „Věř mi, drahá, my víme, jak se k našim velectěným investorům chovat.“

Markus se usmívá ještě maličko triumfálněji. Hnědé vlnité vlasy, důlek na bradě, až nepřístojně bílé zuby – Rike připadal odjakživa okouzlující. Ale tolik jako dnes se jí ještě nikdy nelíbil, skoro jako by luxus nově zrenovovaného obchodního domu dodal i jemu nový glanc.

„Ale no tak, lidi, přestaňte s těmi malichernými pochybnostmi,“ říká v žertu. „Radši se s námi pořádně radujte! Vždyť přítel Fritz, armáda řemeslníků, veškerý náš personál stejně jako moje maličkost jsme toho v posledních týdnech moc nenaspali, měli jsme sotva čas se najíst, od rána do noci jsme jen dřeli – a to všechno jenom kvůli tomu, abychom vás dnes samým nadšením nadzvedli ze židli. A místo toho? Slyším potlesk, nebo slyším jen třesky plesky?“

Ozve se aplaus, srdečný, ale nijak mohutný.

„Pan Weisgerber má pravdu,“ vmísí se do hovoru Ruth Sternbergová, vedoucí zakázkového krejčovství ve třetím patře. Tatínek o ní vždycky říká, že má zlaté ruce. Pozval ji na dnešní setkání jako jedinou ze všech zaměstnanců a to už něco znamená, to je, skoro jako by patřila do rodiny. Vzala s sebou i svou malou dcerku Miri a ta teď vedle temperamentní tmavovlasé maminky stydlivě postává. „Jistěže nejsme žádný Karstadt ani KaDeWe, ale o to my ani neusilujeme. Nám jde o módu, o módu a ještě jednou o módu. Atraktivní a elegantní. Musí být šik a musí mít styl. Chceme módu dostupnou dobře situovaným solidním zákazníkům střední třídy. Jsme a zůstáváme Thalheim & Weisgerber, obchodní dům na Ku’dammu má vkus a srdce pro celou rodinu!“

Dvě dívky s bílými zástěrkami a čepečky tlačí do foyeru, kam se všichni vrátili, servírovací vozík a na něm kyblíky s ledem na šampaňské, skleničky, talířky a stříbrné tácy plné jednohubek. Dospělí si připíjejí, maminka se trochu moc rychle vymaní z tatínkova náruživého objetí. Děti si smějí přituknout mysliveckou limonádou a brát si tolik krásně nazdobených chlebičků s pařížským salátem, šunkou a sýrem, kolik chtějí. A co teprve

dezerty! Koláčky, větrníky, ovocné dortíky, dorty s tvarohovým krémem a dokonce i dort Malakoff – je to skoro jako v ráji. Hlavně Gregor a Paul, které doma s dobrotami drží zkrátka, si nabírají, jako by několik dní nejedli.

Rike je pořád ještě tak plná dojmů ze všeho toho dívání a obdivování, že do sebe skoro nic nedostane. Jako nejstarší z houfu dětí však rozhodně nechce kazit hru, a tak se aspoň nimrá stříbrnou dezertní vidličkou v karamelovém větrníku.

„Máš moc krásný šaty,“ pípne tiše Miri. Větší dívku už dlouho toužebně pozorovala a konečně sebrala odvalu a oslovila ji. „Určitě od maminky, vid’?“ Stojí trochu pokřiveně, protože má trvalé potíže se zády. Jako malá musela celé měsíce ležet v sádrovém krunýři, aby se jí zpevnila páteř, jinak by vůbec nemohla chodit. Proto taky nemůže běhat kolem dokola jako jiné děti, pořád musí být opatrná. „Já už umím taky docela dobře šít. Maminka mi všechno ukázala.“

Rike přikývne, poněvadž nechce působit nevděčně, ale v tom červeném sametu se dobře necítí. Navíc jí šaty škrtí v podpaží a taky přes hrudník jsou jí těsné. Za to můžou ty malé svědivé kopečky, které se jí tam nedávno najednou začaly dělat. Rike si je ráno v koupelně prohlíží s nedůvěrou a někdy pevně zavře oči a doufá, že stejně najednou zase zmizí. Jistě, ovšemže se chce stát dospělou a jako správná žena mít prsa, ale teď ještě ne.

Dvojčata jsou oblečená do námořnické modré, Oskar má drahý námořnický obleček od firmy Bleyle s kalhotami po kolena a bílým límcem, Silvie má na sobě obdobné šatičky. Maminka je ráda obléká oba stejně, zpočátku se tomu ani jeden nebránili, až nedávno proti tomu začali protestovat.

„Já nechci vypadat stejně jako tenhle špindíra!“ odmlouvá teď Silvie pokaždé, když se má obléknout, Oskar totiž dřív nebo později každé oblečení zničí. I dnes už má na oblečku fleky a roztrženou pravou nohavici. Aby se od něj odlišila, trvá teď na tom, že si nechá narůst dlouhé vlasy, protože když jako malí nosili oba bubikopf, byli od sebe k nerozeznání. Na tak krásné silné copy zapletené po stranách do houpačky, jaké pyšně nosí Rike, je má zatím krátké, ale i tak se na Silvii člověk nemůže vynadívat, má světlé vlasy, je veselá a mrštná, úplně jiná než její tmavovlasá, poněkud neohrabaná starší sestra, která často působí vážně a uzavřeně.

„A já zas ani náhodou nechci vypadat jako holka!“ Více opovržení už snad Oskar do hlasu vložit nemohl. Přitom Silvii úplně zbožňuje a skoro každou noc se vplíží k ní do postele, jen aby nemusel spát sám, což se jí líbí stejně jako jemu.

I přestože se někdy hádají jako o život, nemají tihle dva jenom stejné jiskřivě modré thalheimovské oči po tatínkovi, spojuje je ještě cosi, co sdílejí jenom oni a do čeho zbytek světa nepronikne. Toho si Rike všimla, už když je poprvé uviděla doma v kolébce pro dvojčata. Jen co Silvie začala ječet, rozkřičel se hned i Oskar a naopak. A dětské nemoci dostali také samozřejmě vždycky oba dva současně. S touhle jejich symbiózou Rike nic nenadělá, i kdyby se snažila sebevíc. Přesto se cítí zodpovědná za všechno, co ti dva vyvádějí, a párkrát se jí už dokonce podařilo zabránit nejhoršímu. Musí být ale opravdu ve střehu, proto teď neustále pokukuje nalevo k pohybujícím se schodům, na nichž Oskar už hezkou chvíli provádí všelijaké vylomeniny.

Nejdřív rozpustile poskakoval po jedné noze, jenže to ho po chvíli zřejmě přestalo bavit, jelikož očekával

potlesk dospělých a ten se nedostavil. A tak přišel na ztřeštěný nápad, že zrovna tady se pokusí udělat salto, které už pár týdnů umanutě zkouší všude, kde se dá. Odraz se mu ještě jakž takž podařil, pak ale zjevně neodhadl rychlost jedoucích schodů. Dopadl našikmo, uklouzl a při pádu se uhodil do obličeje. Jemné světlé vlasy se mu zamotaly do drážek pohybujících se stupňů. Teď ho to táhne pořád dolů, vlastní silou se nedokáže zvednout – takže pronikavě ječí.

Maminka zděšeně vykřikla.

Rike hrůzou ztratila hlas.

Silvie vřeští, jako by těžce zraněná byla ona.

Tatínek běží ke schodům, aby je zastavil. Ruth Sternbergová musí Oscarovi na několika místech ustríhat nůžkami vlasy až těsně u hlavy, aby ho vůbec vypořadili. Oskar přitom tiše pofňukává a posléze vypadá jako hubený, oškubaný ptáček, který vypadl z hnízda.

Šikmo přes čelo se mu šklebí hluboká krvácející tržná rána.

Strýc Carl ho tatínkovým autem odveze do nemocnice Charité, aby ho tam odborně ošetřili.

Ostatní, celí ustaraní, zůstávají v obchodním domě.

Maminka s tatínkem najednou sedí těsně vedle sebe, jak spolu už dlouho neseděli. Rike má pocit, že je to její vina, že nedávala dost pozor. Silvie pláče, nikdo ji nedokáže utišit. Kouzlo slavnostního zahájení je náraz to tam. Nikdo nemá chuť dál popíjet nebo dokonce jíst.

Mluví se o jediném – o Oskarovi a jeho nebezpečných lumpárnách, dokud se o dvě hodiny později nevrátí v náručí strýce Carla zpátky. Ránu na čele mu mnoha stehy sešili, na rozježené hlavě má ještě plno zaschlé krve, ale tvář mu už zase září úsměvem vítěze...

Berlín, květen 1945

Zvenku nepronikaly do jejich sklepního úkrytu žádné zvuky, žádné hvízdání katuší, žádný hukot letadel, žádné štěkání protiletectkých děl nebo dunění tanků. V nízkém prostoru bylo ticho, šero a vydýchaný vzduch, poněvadž malé okénko zůstalo po celou noc zavřené. Ríke klouzala očima po skupince osob, které se tu teď ukrývaly a ležely na tvrdé zemi, již celé týdny vyhladovělé, vyčerpané a špinavé, protože voda byla jen u pumpy o pár ulic dál a té bylo na mytí škoda. Ríke jediná nespala, protože se přihlásila na poslední noční hlídku.

O otci už sestry mnoho dní nic nevěděly.

Pětapadesátiletý Friedrich Thalheim nastoupil na základě posledního povolávacího rozkazu do domobrany a následně vyzbrojen puškou a bednou pancéřových pěstí vyrazil spolu s několika dalšími staršími muži a skupinou mladičkých vojáků z Hitlerjugend bránit Spandauer Brücke. Jenže most měli už delší dobu pod kontrolou Rusové, stejně jako celý Berlín.

Německo kapitulovalo. Hitler je mrtvý a vražedná válka konečně skončila.

Proč se tedy otec nevrátil? Zajali ho Rusové?

Byl mrtvý?

Pro Ríke nesnesitelná představa, zejména když nevěděli nic ani o Oskarovi. Dědeček Schubert, matčin otec, žil ve Švýcarsku, v podstatě bez jakéhokoli kontaktu s rodinou. Babička Frida z otcovy strany teď už hodně

zapomínala, v roce 1943 musela opustit svůj útulný byt v Bleibtreustrasse, protože už se sama o sebe nedokázala postarat, a přestěhovala se k tetě Lydii do Postupimi do Französische Strasse. Takže přímo do okrsku starého posádkového města, který to při britském náletu před více než dvěma týdny odnesl nejvíc.

Přežily obě tu katastrofu?

A jak dopadl sklad látek, jejich posledních zásob, který Rike spolu s otcem s velikým úsilím zřídila na předměstí v Nauenu pod střechou bývalé tkalcovny, nepadl také za obětí plamenům? Sklad pro ni mnoho znamenal, závisela na něm celá jejich budoucnost, a ona o tom ani nemohla s nikým promluvit.

Rádio se zcela odmlčelo.

Není divu, skoro všechna telefonní spojení byla přerušena, nejezdily ani vlaky, ani místní nadzemní dráha, a dokonce ani lodní spojení mezi Berlínem a Postupimí nefungovalo. Od strýce Carla také žádné nové zprávy. Strýc se kvůli vlastnímu svědomí už před lety rozhodl složit funkci státního návladního a pracoval nejdřív jako noční hlídač v Postupimi v hotelu „U Poustevníka“ a později zastával stejnou funkci u filmové společnosti UFA v Babelsbergu. Zranění nohy z roku 1917 ho uchránilo před novým povoláním do armády. Ale jeho synové Gregor a Paul bojovali na frontě, naposledy v Ardenách, a pokud vůbec ještě byli naživu, tak jistě někde na západě jako váleční zajatci Spojenců.

Vrátí se ti dva domů?

Na to teď odpověď nikdo neznal.

Široko daleko žádný Thalheim. Claire, druhá manželka Rikina otce, nepřicházela jako hlava rodiny v úvahu. Na to ji příliš zaneprazdňovaly starosti o Friedricha.

Rike zpočátku na zrzavou poloviční Francouzku pohlížela s velkou skepsí, nejen že stačilo pár týdnů a už nosila na prstě zlatý kroužek, ještě ke všemu obratem otěhotněla. Během let jí ale Claire se svou přátelskou, lehce přehnanou laskavostí přirostla k srdci. Mamin-ku jí ovšem pochopitelně nikdy nahradit nemohla. Naopak Florentine, její teď už dvanáctiletá dcera, kterou dala Claire Friedrichovi ani ne devět měsíců po svatbě, svou *maman* přímo zbožňovala. Rike viděla v Claire důvěrnou, v dobrých dnech dokonce opravdovou kamarádku. Tu a tam ale pořád ještě cítila kvůli tomu podle ní ukvapeně uzavřenému manželství zatrpkllost.

Jak mohl Friedrich svou Almu, Rikinou vroucně milovanou matku, tak rychle nahradit jinou ženou?

Rike pociťovala maminčinu smrt stále ještě jako ránu, která se možná nikdy nezacelí. Onen den před třinácti lety, černý jako havran, rázem ukončil její dětství. Matka, samá krev, ležela mezi troubícími auty uprostřed Ku'dammu a ten strašlivý pohled se jí dodnes vrací ve zlých snech. Rike stálo spoustu úsilí, než dokázala znovu nastoupit do vozu, a když posléze většinu automobilů zabavili k válečným účelům, ulevilo se jí. A teď už možná ztratila i otce, toho ctižádostivého muže s velkými plány, který tak chytře provedl podnik nejhoršími časy až do oné příšerné noci v listopadu 1943, kdy britské bomby zničily Pamětní kostel císaře Wilhelma a zároveň i jejich nedaleký obchodní dům na Kurfürstendammu.

Tatínek byl pro Rike vzorem, byl její opora, její všechno, po smrti maminky o to víc. Aby se mu podobala, zapísala se po maturitě na Univerzitu Friedricha Wilhelma ke studiu podnikového hospodářství. Určitě by už dávno měla diplom v kapse, jen kdyby do toho nepřišla ta

zatracená válka, která zpustošila lidské duše zrovna tak jako berlínské ulice a domy.

Tatínkovi se prostě nesmí nic zlého stát!

V tom okamžiku si Rike přála, aby se za to mohla pomodlit, jenomže hrůzy posledních let v ní veškerou zbožnost vymazaly.

Rike pozorovala spící Flori, ležela tu výjimečně bez tužky v ruce, i když jen co otevře oči, bude nepochybně zase hned kreslit. Vedle ní a Claire spaly stočené do klubíčka Eva Brusigová a její pětileté dcerky, s nimiž Eva uprchla z hořících Drážďan. Seznámily se náhodou u pumpy a Silvie se ihned přimlouvala, aby vzaly uprchlíckou rodinu k sobě, protože Grete a Hanni byly také dvojčata. Jenomže trojice cestou ztratila všechny doklady, a tudíž je nemohly oficiálně přihlásit jako osoby žijící ve společné domácnosti. Následkem toho ovšem neměly nárok na potravinové lístky. Sestry a Claire Thalheimovy tak musely krmit ještě další tři krky.

„No a co? Děláme to pro Oskara!“ prohlásila s vlhkýma očima Silvie, když Rike přišla s námitkou, že samy pro sebe mají málo. „Třeba se někde taky objeví nějaká soucitná duše, která se ho ujme, ať už je zrovna kdekoli. A navíc hrozně ráda ty dvě poslouchám, když si povídají. Je to, jako by tu cvrlikali ptáčci.“

Silvie s tou svou neotřesitelnou vírou v dobro! Dokonce ani silně omezený přísun kalorií nijak neublížil její kráse. Rike sama byla už jen kost a kůže jako většina všech ostatních všude kolem a její tmavé oči vypadaly ve strhaném obličejí nepoměrně veliké. Tady dole postrádala zrcadlo už jenom Silvie. Samozřejmě, že její sestra byla také hubenější než dřív, ale pořád ještě měla nádherná prsa, která přitahovala všechny mužské pohledy,

a dlouhé, dokonale tvarované nohy, teď ovšem skryté v zaolejovaných montérkách. To Claire měla ten nápad, že dívky i sebe takhle vyparádila, aspoň pokus o jakési ochranné opatření proti nenávisti a nenasytné chamtivosti Rudé armády, která údajně ohrožovala všechno ženské na německé půdě.

Opravdu to mohlo být něco platné?

Vypadalo to, že jen Flori, nejmladší ze tří sester, si vážnost situace ještě tak úplně neuvědomuje. Odrané montérky se jí plácaly kolem křehkých nohou, a přestože už byla skoro stejně velká jako její půvabná matka, vy-
padala v nich tak trochu ztraceně. Poslední měsíce však i ji změnilo. Už to nebylo to ostýchavé dítě, které žilo ve snovém světě svých představ, jak dokazovaly její kresby, jimiž pokrývala kdejakou myslitelnou plochu. Namísto skicování zvířat nebo láskyplně kolorovaných pohádkových postav nyní jen několika málo tahy naznačovala postavy vlekoucí pytle, táhnoucí vozíky nebo skrčené ve dřepu za zřícenými zdmi.

Rike byla ráda, že Flori samým vyčerpáním usnula. Takhle aspoň ta malá nemohla věčně škemrat o jídlo a všechny znervózňovat nekonečným vyptáváním, jestli by Rusové ublížili i dětem.

Copak vojáci Rudé armády nepřišli Berlín osvobodit? Tak proč potom kolovaly v poraženém městě tak strašné zvěsti o jejich běsnění? Mstili se snad za odporosti, kterých se na východě dopustil wehrmacht? Všechny filmové týdeníky přece vykreslovaly německé vojáky jako hrdiny, kteří statečně a čestně bojují za svou vlast?

Ani na to Rike neznala odpověď.

Přesně vzato, nevěděla už vlastně vůbec nic. Dvacet pět let, poloviční sirotek, svobodná a bezdětná, žádné

odborné vzdělání ani akademický diplom a především naprosto bez iluzí – tak asi by vypadala Rikina stručná, nikterak povzbudivá charakteristika. Její bývalý svět ležel pohřbený pod tunami sutin – a s ním skoro všechno, v co kdysi věřila. Na začátku ji také strhla všeobecná vlna nadšení pro Hitlera, ale bylo to jen krátké vzplanutí, plamen brzy pohasl. Rike se to opojení velmi rychle znechutilo, nechtěla se cítit jako součást těch mladých nadšenců slepě oddaných Vůdci, do nichž nacionální socialisté vkládali tak velké naděje. Postaral se o to zejména strýc Carl, otcův mladší bratr, když své neteři během dlouhých rozhovorů neúnavně kladl správné otázky. Později Rike rozšířil obzory Walter Groop, citlivý mladý voják z Kolína nad Rýnem, za něhož se vlastně chtěla provdat, než jí ho mladší sestra přebrala – taková byla druhá tvář zdánlivě nevinné Silvie.

Silvie právě ve spánku změnila polohu. Shrnula se jí přitom stará šála, kterou měla ovázanou kolem hlavy, a uvolnila pramen Silviiných vlasů; byly všechno, jen ne načechrané, ale stále velmi světlé. Rike chovala vůči sestře rozpolcené pocity. V poslední době se jí dařilo vidět v ní zase milovanou sestřičku z dřívějšíka, ale stačilo nevhodné slovo nebo opovážlivý pohled a staré rány se znovu rozjitřily.

Přestože Walter už se nevrátí. Padl na přelomu roku 1942 a 1943 u Stalingradu. Od té doby byl nezvěstný také jejich bratr. Už přes dva roky nemají o Oskarovi žádnou zprávu – pro Rike to znamená, že je mrtvý, nutí se na tu nepředstavitelnou skutečnost znovu a znovu myslet a doufá, že si tak na ni nakonec zvykne.

Silvie přirozeně zarytě a přesvědčeně tvrdí pravý opak.

„Kdyby nebyl naživu, tak bych to přece cítila,“ pokračuje vztekle vybuchla. „Dvojčata to tak mají. Ale já nic necítím. *Rien de rien*. Rusové ho zajali. Tisíce německých vojáků sedí v lágrech na Sibiři a ve strašných podmínkách tam musejí dřít v dolech nebo v kamenolomech. A náš bratr je mezi nimi.“

„A proč o něm tedy nic nevíme? Žádný dopis, ani pár mizerných řádků!“

„No asi proto, že ho nenechají psát, ty huso, jsi úplně tupá. Oskar nám ale napíše. Určitě. Už brzy. Víš přece, jak je mazaný. A jednoho dne se odtamtud dostane. A pak se k nám vrátí. To vím určitě...“

Rike byla vždycky úplně zničená, když ji slyšela takhle mluvit. Protože v ní pokaždé vzplála malá jiskřička naděje, která stesk po nezvěstném bratrovi ještě umocňovala. Oskar byl odjakživa tak bezstarostný, hazardér, takové sluníčko, každého dokázal rozesmát. Nikdo mu nedokázal mít něco za zlé, jakkoli byly jeho legrácky a vylomeniny mnohdy riskantní. Bláznivě miloval rychlost a už ve školce si způsobil spoustu nehod vším a na všem, co mělo kola. Jeho posedlost dobrodružstvím s věkem rostla. Válečnou „nouzovou maturitu“ složil pochopitelně s odřenými ušima a odbyl to se smíchem, jako lapálii. K čemu jsou nějaké známky, když on má před sebou zárnou kariéru jako pilot nebo aspoň závodní jezdec? Otcův plán, že bude pokračovat jako jeho nástupce ve vedení obchodního domu v další generaci, přijal s pokrčením ramen.

Jednou, snad. Proč ne?

Ale teprve, až si užije života.

Představit si Oskara jako vojáka Rike nikdy nedokázala a přišlo jí to zatěžko, dokonce i když byl na krátké

dovolené ve vlasti a stál před ní, Oskar z masa a kostí, v uniformě. Tušila, že se otec bál nejhoršího, protože když jeho syn rukoval do války, dal mu jako talisman snubní prsten jeho mrtvé matky a Oskar ho měl od té chvíle neustále nosit na pevné šňůrce na krku. Musel slíbit, jednomu každému z rodiny zvlášť, že ho opět přinese zpátky; Rike ale cítila, že tomu sám moc nevěří.

„Jak se máš?“ zeptala se ho tenkrát. „Pravdu, prosím! Je mi jasné, že na frontě je to úplně jiné, než jak nám to líčí propaganda. Dá se to vydržet?“

„Radši se neptej, sestřičko!“ Pokus o úsměv vzápětí pohasl. Oskar měl najednou tvář starce a stará jizva na čele jako by celá žhnula.

„Já to ale musím vědět!“ trvala Rike na svém. „Tak řekni.“

„Pořád ještě tak zbožňuješ toho svého velectěného Danta?“

Rike přikývla.

Verše slavného italského autora patřily k její nejoblíbenější četbě. Před válkou brala hodiny italštiny u jedné starší dámy z Perugia, která bydlela jen o několik ulic dál, a od té doby snila o tom, že básníkovu krásnou zemi důkladně pozná. Řím, Benátky, Florencie, Milán, ta jména byla jako vzácné perly, s nimiž si Rike v polospánku pohrávala mezi prsty. Třeba bude později možné cestovat, až tahle temná doba konečně pomine. Ona sama už netoužila po ničem než po míru. Jako všichni, kteří se ještě neodnaučili myslet, i když mluvit o tom nahlas bylo nebezpečné.

„Tak si to představ přibližně jako v nejspodnějším kruhu pekla, odkud není úniku. Ne, je to ještě horší! Zabíjení tě konfrontuje s tím nejhorším v tobě. A kdo by

se rád díval až na dno vlastní duše, do vlastního duševního marastu?“

Silvie se ve spaní pohnula a vytrhla Rike z myšlenek. Co by za to dala, kdyby mohl být teď bratr s nimi – plný nápadů, nebojácný, pořád samý vtip. Jenže Oskar byl už dlouho nedosažitelný, takže jí nezbývalo, než aby sama převzala zodpovědnost.

Aby přežily, musely jíst, a Rike už měla mazlavé náhražky salámu a nechutného chleba z žaludové mouky, na němž aby si člověk vylámal zuby, zrovna tak po krk jako všichni ve sklepě. Toho ostatního, co si mohly koupit za potravinové lístky, bylo nejenom příliš málo, ale navíc to bylo téměř nepoživatelné, šizené, nehodnotné a upokojilo to žaludek leda na chvíli. Tuk a maso skoro nikdy, v nejlepším případě vaječný prášek, kroupy místo mouky, umělý med místo cukru. Zelenina se stala vzácnou delikatesou. Dokonce i ta břeckovitá melta, která už dávno nahradila zrnkovou kávu, byla jenom na příděl. Kdyby nemohly sáhnout na zbytečky toho, co si doma v lepších časech zavařily, bylo by to ještě horší. Venku na zahradě si z posbíraných cihel postavily nouzový sporák, topily v něm dřívím, a mohly si tak uvařit aspoň polévku, i když trvalo celou věčnost, než tvrdé kroupy změkly. Bolelo je, že poté, co obětovaly milovanou jabloň, musely posloužit i větve ze staré třešně, pod níž si Rike jako dítě tak ráda četla. Nyní čnely zkřivené větve kdysi tak košatých stromů k modrému jarnímu nebi jako monumenty. V Berlíně ale dřeva natolik ubylo, že každý musel brát cokoli, co sehnal.

V prázdném žaludku už jí zuřivě kručelo a ostatním se bezpochyby povede úplně stejně, jakmile se probudí. Copak si ale mohou dovolit opustit skrýš, když nevědí, jak blízko Rusové jsou?

Zvenku se ozvaly jakési zvuky a Rike nastražila uši – a zbystřila nejenom ona.

Flori otevřela oči a naslouchala.

„Tlapka,“ podivila se a rozzářeně se usmála. „Rike, můj malý čumáček se vrátil! Určitě věděl, že jsem ho pořád kreslila.“

„Mohl to být jakýkoli jiný pes,“ namítla Rike úmyslně stroze, poněvadž se obávala dalších hodin zoufalého pláče, kdyby se malá Flori mýlila. „Tlapka se ztratil už před několika týdny. Tak si, prosím tě, nedělej zbytečné naděje.“

Znovu se ozvalo zaštěkání, tentokrát maličko hlasitější.

„Ale tohle je Tlapka,“ trvala na svém Flori, „a je už o hodně blíž, slyšíš?“ Vyskočila. „Asi nás hledá! Musím pro něj!“

„Na to zapomeň!“ Rike mezitím také vyskočila, chytila ji a pevně ji držela, jenže Flori se bránila a rozplakala se.

„Copak se děje, *ma puce*?“ zeptala se rozespálá Claire, ani v průběhu války se neodnaučila používat francouzské výrazy. „Přestaňte tu dělat takový strašný kravál, děti!“

Mezitím se probudily i ostatní ženy a děti ve sklepe, Silvie, Eva Brusigová i dvojčata, která začala okamžitě žvatlat.

„Všichni zůstaneme, kde jsme.“ Rike se napětím lehce třásl hlas. Ale musela si zachovat autoritu. Kdyby se někomu z jejich malé skupiny něco přihodilo, nikdy by si to neodpustila. „I kdyby venku štěkalo deset Tlapků!“

„Jak můžeš být tak bezcitná?“ Silvie k sobě sestřičku pevně přitiskla. „Tahle beruška už toho prožila až až. A navíc, Tlapka je člen rodiny.“ Vytáhla z náprsní kapsy

špinavý kapesník a otřela jím Flori slzy. „Jdu se podívat. A kdyby to opravdu byl ten tvůj malý ničema, tak ho přinesu, jasný?“

Drobný dětský obličejíček se rozzářil. Teď, když byl tak bledý, byla ještě nápadnější spousta pih. Svítily Flori na čele, na nose a na tvářích jako světle hnědé tečky Mléčné dráhy a ve spojení s měděnými vlnitými vlasy tvořily půvabnou kombinaci, jíž Flori už v kočárku okouzlovala zvědavé kolemjdoucí. Během let byla Florentina Thalheimová čím dál hezčí a nyní, na prahu dospívání, v sobě měla až jakýsi vilí půvab.

Kdyby tuhle malou krásku dostali do rukou Rusové...

Rike najednou sotva dokázala polknout.

„Můžu jít s tebou?“ žadonila Flori. „Prosím!“

„Žádná z vás nepůjde,“ vyhrkla Rike. „Ani ty, ani Silvie. Zakazuju vám to!“

„Tak to se ještě uvidí, jestli půjdu, nebo ne!“ ohradila se trucovitě Silvie. „Mně totiž záleží na tom, aby naše malá byla šťastná. A kromě toho se vůbec nebojím. Nikoho. A nenechám si nic zakazovat, a už vůbec ne od tebe!“

Rezolutně šla ke dveřím, otočila klíčem a vykročila. Její kroky duněly po starých železných schodech, než vystoupala až ven na zahradu.

Všechny hleděly bez hnutí za ní.

„Ta má tedy odvahu,“ prohlásila obdivně Eva Brusigová. „Skoro jako chlap. Já bych si teď sama vyjít ven netroufla!“

„Nebo spíš tvrdou palici,“ zamumlala Rike. „Taková lehkomyšlnost. Copak doopravdy musí osud stůj co stůj provokovat?“

Aby se uklidnila, sáhla po pletení. Ruční práce odjakživa nenáviděla, jenže teď i ona začala z nouze párat

staré svetry a vesty, aby z nich mohla vyrobit něco nového. Ovšem výsledky Rike nikdy neuspokojily. Stará vlna zůstala starou vlnou a bylo jedno, co z ní upletla. Před zimou je sice chránila, že by se jí ale ty nové vlastnoručně vytvořené věci líbily, to rozhodně ne. Smutně vzpomínala na všechny ty slušivé šaty a kostýmky, jaké nosívala před válkou.

Pro celou rodinu bylo tehdy naprosto samozřejmé, že se oblékali podle nejnovější módy. Po jedné sezoně oblečení velkoryse odložili, dnes by ty kousky byly čirý luxus. Malé zbytky bývalého lesku ležely ještě ve třech kufrech, které Rike zabalila pro případ nouze. Byly v Oskarově starém pokoji za španělskou stěnou, na níž se v době, kdy chodil do školy, odvážně umělecky vyřadil. Teď ležel Obchodní dům Thalheim v troskách. Při bombardování se skleněná střecha roztříštila na kousíčky, zdi z větší části shořely nebo se zřítily. Když to Rike ráno po náletu uviděla, otřáslo jí to tak, že nebyla schopná ani plakat, a myšlenek na tu katastrofu se už nikdo z rodiny nezbavil. Díky bohu odvezla náhodou několik dní předtím dva šicí stroje Singer do opravy. Těm se nic nestalo, byly pro ně zárukou nového začátku a spolu s tajným skladem látek v Postupimi tvořily jejich největší poklad.

Zakopat šicí stroje na zahradě, tak jako to udělali se stříbrnými přibory, sadou starožitných svícnů a s ma-minčinými šperky, se neodvážila. Bála se, že by mohly ve vlhké půdě zrezivět. A tak je posléze se Silvií odtáhly do kůlny na náradí a tam přes ně naházely hory starých hadrů a všelijaké harampádí. Člověk by musel převrátit celou kůlnu vzhůru nohama, aby je objevil. A protože je nenapadlo nic lepšího, nacpaly tam ještě i obě jízdní kola. Ta měla dnes, kdy nefungovaly žádné jiné dopravní

prostředky, větší cenu než kdy jindy. Rike věděla, že to není zrovna ideální úkryt, jenže ta kola byla zkrátka příliš velká na to, aby je nějak obstojně zamaskovala.

Na rozdíl od nich Claire trvala na tom, že si šperky, které jí ještě zbyly, nechá v nenápadném sáčku u sebe. Snubní prstýnek sundala, ale až do včerejška ještě přímo byly do očí její zlaté hodinky na levém zápěstí, které jí Friedrich Thalheim věnoval k narození dcery.

„Naši osvoboditelé tě umlátí k smrti, aby se jich zmocnili,“ varovala ji opakovaně Rike, až je Claire konečně odložila. Kam je teď schovala, nikomu neprozradila, ale nemohlo to být daleko, protože od té doby nepustila sklep.

„Kde je ta Silvie tak dlouho?“ přerušila Rikino přemítání Flori. A vtom se s prásknutím rozletěly dveře.

Dovnitř vstoupil velký, urostlý chlap v hnědozelené uniformě a před sebou postrkoval Silvii, za ním vešel druhý, mladší, a držel za krk malého teriéra. Následovalo ještě půl tuctu dalších vojáků, až byl sklep úplně plný. Claire přitiskla k sobě Flori tak těsně, jako by ji už nikdy nehodlala pustit.

„*Saldat?*“ zavrčel ten první.

„Žádný *saldat*,“ honem odpověděla Rike, srdce jí bušilo až v krku. Jenom teď neříct něco špatně! „Nikde. Žádný muž. Jenom civilisté. Matky a děti.“

Vyvěsily z okna bílý prapor a spálily všechno, co nějak souviselo s třetí říší, včetně otcovy stranické legitimace, otec totiž na naléhání průmyslové a obchodní komory nakonec podlehl a vstoupil do NSDAP. Silvie prohlásila, že odstraní Oskarovy staré trofeje z Hitlerjugend i spoustu jeho sportovních vyznamenání, která si zpočátku chtěla schovat – Rike teď jen doufala, že je skutečně vyhodila.

Proč jenom sestru nezkontrolovala? Silvie tak často jedná spontánně, bez rozmyslu.

Rike polil pot. Rozuměl jí ten Rus? Dál na ni civěl a probodával ji svými šikmými černými očima.

Tlapka divoce kopal nohama na všechny strany, aby se dostal z nepříjemného sevření. Nakonec se bleskově otočil doleva a špičatými zuby chňapl po ruce svého mučitele. Ten vykřikl bolestí a pustil ho, načež zvedl botu a chystal se psa nakopnout.

„Ne!“ Flori se matce vytrhla. „To nesmíš! Chtěl jenom...“

Mladý voják uprostřed pohybu strnul a otočil se k ní. Pak roztáhl pusu do úsměvu. Na bolest jako by zapomněl.

„Ženská,“ řekl a vyzývavě zamlaskal jazykem. „Žensčina, pojd!“

Tlapka se ochranitelsky přitulil Flori k noze. Ta se ani nepohnula.

„Je to dítě,“ pronesla tiše Claire. „*Un enfant. A little girl. Merde*, já sice neumím ani slovo rusky, ale zabít tě dokážu, velevážený pane, jestli se odvážíš něco jí udělat. Koukej dát ty svoje pracky pryč od mojí holčičky!“

„Ženská,“ opakoval voják už netrpělivěji. Vypadal nanejvýš na dvacet, možná ani ne. Na čele a na tvářích měl plno uhrů. „*Sjuda!*“

„Žádný *sjuda*,“ odporovala zuřivě Silvie. „Naše malá sestřička ne. A ani žádná jiná z nás, rozumíš?“

Voják s ledovým klidem vytáhl z opasku nůž.

„Ženská!“ poručil výhrůžně. „*Sejčas-že!*“

Claire a obě sestry se zděšeně podívaly jedna na druhou. Eva Brusigová se krčila se svými dvojčaty v koutě a výjimečně se od nich nezval ani hlásek.

„On to myslí vážně,“ zamumlala Rike. „Smrtně“

vážně, to poznám, i když ani slovo nerozumím. Co budeme dělat?“

„Co třeba dát mu přes hubu?“ sykla Silvie. „Mám velkou chuť. A tomu tlustýmu rovnou taky, za to, že mě sem tak surově vlekl z ulice, úplně mi vykloubil ruku!“

„Aby nás pak jeho kamarádi pozabíjeli? Vždyť jsou jako hřebci, samou nedočkavostí úplně hrabou nohama. A kromě toho ten chlap váží třikrát tolik co ty. To bychom nepřežily!“

„Dám jim svoje šperky,“ prohlásila zoufale Claire. „K čemu mi všechny ty krámy jsou, když jde o moji holčičku?“

Než mohly ostatní ženy něco říct, strhla šňůrku uvázanou kolem krku. Hnědý váček spadl na zem.

„Tady!“ ukázala na váček. „Vezměte si to. Zlato! Všechno právě.“

Mladý voják se bleskově sehnul, zvedl váček a otevřel ho.

„Zoloto,“ řekl ohromeně, když se podíval dovnitř. „Časy. Hodiny!“ Drahé hodinky vmžiku zmizely v jeho kapse. Voják se zasmál, zastrčil si váček za opasek a vlastnickým gestem uchopil Flori za paži.

„Ženská,“ řekl důrazně, jako by ho ten nedobrovolný odklad víc než mrzel. „Davaj!“

V tom okamžiku se znovu otevřely dveře. Vešla štíhlá žena v tmavě zelené uniformě, na hlavě měla vojenskou čepici stejné barvy s rudou hvězdou. Ještě než cokoliv řekla, postavili se všichni Rusové do pozoru a mladý voják Flori okamžitě pustil, jako by se popálil.

„Kapitán Natalija Petrovová,“ sdělila tvrdou, ale bezchybnou němčinou. „Pátá tanková divize. Tento dům je tímto okamžikem zkonfiskován.“